

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 55, din 11.09.2011

Evoluții privind Problematika Transnistreană după 20 de ani de Independență

**Transcriptul emisiunii radiofonice, din 11 septembrie 2011, realizată de Asociația pentru Politică Externă (APE) în colaborare cu Agenția de știri și analize Imedia și cu asistența Fundației germane Friedrich Ebert Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată la Radioul Vocea Basarabiei în fiecare duminică.*

Principalele teme ale emisiunii:

1. *În ce măsură este gata să-l mai susțină Rusia pe Igor Smirnov?*
2. *Depinde accelerarea proceselor de reintegrare a R. Moldova de Smirnov sau nu*
3. *Așteptări de pe urma discuțiilor în formatul 5+2 pe marginea problemei transnistrene de la sfârșitul lui septembrie 2011*

Corneliu RUSNAC, moderator IMEDIA: Buna ziua stimați ascultători! Sunt Corneliu Rusnac și vă salut la o nouă emisiune de Sinteze și Dezbateri pe teme de Politică Externă. Aceste emisiuni sunt realizate cu suportul Asociației pentru Politică Externă și finanțate de Fundația Friedrich Ebert.

Invitații noștri de astăzi sunt domnii **Victor Chirilă, director executiv al APE și dl Radu Vrabie, director de programe la aceiași asociație.** Bună ziua și bine ați venit la emisiunea noastră!

Emisiunea de astăzi va fi consacrată în special conflictului transnistrean. Pe 2 septembrie această regiune separatistă a marcat 21 de ani de așa-zisă independență. Cu această ocazie liderul de la Tiraspol Igor Smirnov declara că Transnistria, care a ales calea de dezvoltare alături de lumea slavă, cum a spus el, de Marea Rusie ar fi devenit o piedică pentru planurile de restructurare globală promovate de către Occident. El a mulțumit cu această ocazie Rusiei pentru ceia ce el a numit „eforturile și ajutorul acordat în vederea asigurării unei vieți în siguranță a poporului din Transnistria prin prezența sa militară în regiune”. În ce măsură este gata să-l mai susțină Rusia pe Igor Smirnov? Întreb acest lucru pentru că în ultimul timp favorit al Moscovei pare să fi devenit șeful Sovietului Suprem de la Tiraspol, Anatolii Kaminski, iar Igor Smirnov pare să fi intrat în dizgrație, dle Vrabie?

1. *În ce măsură este gata să-l mai susțină Rusia pe Igor Smirnov?*

Radu VRABIE, director de programe al APE: Aș începe cu un fapt destul de interesant, dacă ne uităm la aniversarea a 21 de ani vedem că regiunea transnistreană și-a proclamat independența cu un an înaintea R. Moldova și atunci întrebarea este 21 de ani de independență de la ce în moment ce Smirnov a declarat în nenumărate rânduri că ei nu au ieșit niciodată din Uniunea Sovietică. Este un din întrebările pe care le-

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 55, din 11.09.2011

am sesizat acum ceva timp și la care transnistrenii, teoretic, încă nu au un răspuns. Revenind la întrebarea dvs. referitor la sprijinul pe care l-a pierdut Smirnov în favoarea lui Anatolii Kaminski nu cred că lucrurile sunt atât de simple în primul rând pentru că pe parcursul ultimilor ani Rusia a mai pus miza pe alți contracandidați din alte țări recunoscute sau nerecunoscute. Aici avem exemplul Ucrainei când Ianukovici a fost fățiș susținut de către Rusia. Este și exemplul regiunii separatiste Abhazia unde Rușii, de asemenea, au avut altă candidatură. Mai avem exemplul R. Moldova, pentru că în 2009 a fost foarte clar Vladimir Voronin și Partidul Comuniștilor susținut de către Federația Rusă. Nu întotdeauna acest lucru a contat în buletinul de vot. De aceea, să vorbim despre faptul că Anatolii Kaminski va câștiga așa-numitele alegeri în decembrie este prematur mai ales că Anatolii Kaminski nu este acea persoană carismatică și nu are influență pentru al detrona pe Igor Smirnov.

Un alt lucru care mie personal îmi ridică un semn de întrebare este dacă Rusia într-adevăr își dorește schimbarea lui Igor Smirnov sau dacă încearcă prin sprijinirea lui Anatolii Kaminski să-l facă să fie mult mai împăciuitor și mult mai atent la declarațiile care vin dinspre Moscova. Este cunoscut faptul că pentru Federația Rusă recentul eșec din iunie 2011 când Rusia vorbea sus și tare despre reluarea negocierilor în formatul 5+2 care nu a mai avut loc datorită poziției intransigente a Transnistriei deranjează anumite cercuri de la Moscova. În același timp trebuie să conștientizăm faptul că nici la Moscova nu există o unitate. Desigur că există forțe mult mai dure care nu acceptă o cedare din partea Moscovei a regiunii Transnistrene care orice pas de deschidere a Moscovei față de problema transnistreană o tratează drept o trădare. Să nu uităm că așa numitele alegeri din regiunea transnistreană vin cu puțin timp înainte de alegerile din Duma rusească și alegerile din martie a Președintelui rus. Un asemenea scandal nu va fi acceptat la Kremlin. În linii mari, dacă e să fac o prognoză Igor Smirnov are cele mai mari șanse acum să câștige așa numitele alegeri din Transnistria doar că probabil va intra într-un nou mandat cu compromisuri mari și nu exclud că acesta poate fi ultimul mandat poate nu dus până la capăt ci un fel de model Iețîn care a avut loc cu găsirea unui succesor. Acesta ar fi unul din scenariile care ar salva Rusia, imaginea Rusiei în fața rușilor de pretutindeni și în același timp ar face și o concesie partenerilor europeni, acesta fiind și unul dintre scenariile care se discută cel mai des acum.

Corneliu RUSNAC: Dle Chirilă, de unde aceste nemulțumiri ale Moscovei, fie că sunt inventate, fie că sunt reale sau sunt speculative?

Victor CHIRILĂ, director executiv al APE: Bine, sunt anumite nemulțumiri față de Smirnov. Probabil că aceste nemulțumiri sunt legate și de modul cum sunt cheltuite acele resurse financiare pe care Rusia le-a debursat regiunii transnistrene în ultimii trei ani. Foarte multe din aceste resurse nu sunt contabilizate, nu au ajuns la destinatar, deci sunt semne de întrebare. De asemenea, ați menționat aici că Smirnov a spus că Transnistria a fost un obstacol în vederea restructurării sistemului de securitate

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 55, din 11.09.2011

regională de către Occident. Într-adevăr Transnistria este un obstacol și în calea unor relații mult mai apropiate în domeniul securității regionale între Moscova și Bruxelles, Moscova și Berlin. Berlinul dorește să creeze, să construiască o relație stabilă, strategică cu Federația Rusă întemeiată pe mai multe priorități inclusiv pe prioritatea cooperării în domeniul securității regionale ori astfel de conflicte precum este cel transnistrean împiedică instaurarea unui climat de încredere între Berlin și Moscova sau între Moscova și Bruxelles.

Moscova, de asemenea dorește o schimbare în regiunea Transnistreană astfel încât să contribuie la construirea unei relații strategice cu Uniunea Europeană, în special cu principalele capitale ale Uniunii Europene Berlin, Paris și Roma. O astfel de relație trebuie să fie bazată pe anumite exemple de cooperare, iar Transnistria, în viziunea Berlinului, poate fi un astfel de exemplu pozitiv.

De asemenea, cred că Moscova înțelege că în ultimii 20 de ani foarte multe realități s-au schimbat în regiunea Transnistreană. Puterea dl Smirnov nu mai este totală așa cum a fost acum 10 ani. Există o societate civilă fragilă încă dar, din ce în ce mai mult are o voce anti Smirnov, este nemulțumită de realitățile economice și sociale din această regiune. A apărut o elită economică care este din ce în ce mai puternică, mai influentă în regiune. Are și partidul său, Partidul Obnovlenie care controlează legislativul. Această nouă elită economică dorește să domine, să aibă și un rol mai mare din punct de vedere politic. Deocamdată, Smirnov și instituțiile de securitate pe care dânsul le controlează nu permite acestei noi elite să se afirme tot mai mult pe tărâmul politicii. Toate aceste realități, fără îndoială, sunt cunoscute și la Moscova. Moscova dorește să stabilească o relație mai strânsă cu aceste noi elite, dorește să controleze schimbările în această regiune dar în așa fel încât să-și mențină puterea. Eu nu aș fi atât de categoric spunând că Moscova este totalmente în spatele lui Anatolii Kaminski. Da, îl susține și financiar și propagandistic în regiunea transnistreană dar, cred și înclin să-l susțin aici pe colegul meu Radu Vrabie care spune că se încearcă crearea unui pol de contrabalansare pentru Smirnov. Fără îndoială că Smirnov are șansele cele mai bune pentru ca să câștige funcția de Președinte al regiunii transnistrene dar, probabil că Moscova dorește să obțină de la el cât mai multe concesii, să-l facă mai vulnerabil astfel încât să fie mai bine manipulat în viitoarele scenarii de soluționare a problemei transnistrene la care vor participa și Uniunea Europeană și Berlinul și Statele Unite ale Americii.

Corneliu RUSNAC: Înlocuirea lui Igor Smirnov cu oricare altă persoană, fie Anatol Kaminski fie oricine altcineva ar aduce avantaje Chișinăului? Ar accelera o astfel de schimbare procesele de reintegrare a R. Moldova sau nu neapărat, dle Chirilă?

2. Depinde accelerarea proceselor de reintegrare a R. Moldova de Smirnov sau nu

Victor CHIRILĂ: Cum am mai spus, în regiunea transnistreană în ultimii 10 ani s-a format o nouă elită de oameni de afaceri care s-au îmbogățit foarte mult, sunt influenți în legislativul regiunii transnistrene; încă sunt controlați de instituțiile administrației de la Tiraspol. Prin aceste instituții Smirnov poate să influențeze noua elită economică. Dar, cred că această elită economică în cele din urmă va ajunge la putere. Anatolii Kaminski este doar un vehicul al lor spre putere. Această elită economică spre deosebire

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 55, din 11.09.2011

de foștii directori de întreprinderi sovietice este dispusă pentru un dialog mai mare pe anumite subiecte de cooperare economică-comercială și cu R. Moldova și cu Occidentul, desigur nu în detrimentul Federației Ruse pe care dâșii mizează pentru a obține puterea politică în regiunea transnistreană. De aceia cred că odată cu venirea la putere a lui Anatolii Kaminski, dacă acest lucru se va întâmpla, se va schimba treptat și temelia regimului de la Tiraspol. Actualmente regimul de la Tiraspol controlat de Smirnov se întemeiază pe câțiva piloni și aceștia sunt: „Departamentul Vamal”, „Ministerul de Interne” și „Ministerul de Securitate”, desigur toate aceste instituții luate în ghilimele. Odată cu câștigarea funcției de Președinte a regiunii de către Kaminski fundamentul, temelia regimului va fi constituită de această nouă clasă de oameni de afaceri, oameni de afaceri care s-au îmbogățit și cu ajutorul mai multor oameni de afaceri din R. Moldova cu care dâșii cooperează foarte intens fie că acest lucru s-a întâmplat pe căi legale sau ilegale. Plus la aceasta, dâșii au acum nevoie de o extindere dincolo de regiunea transnistreană, dâșii au acum nevoie de stabilitate. Acest lucru presupune nu doar pârgii de putere în regiune dar, și un anumit statut oficial recunoscut pe plan regional și internațional. De asemenea, au nevoie de asistență financiară, de acces la resurse de creditare, resurse ieftine și stabile de creditare. Acest lucru se poate întâmpla doar dacă ei vor intra în dialog cu Occidentul, cu Uniunea Europeană, doar dacă dâșii vor normaliza relațiile cu Chișinăul pentru că aceasta va fi condiția unei eventuale deschideri a Occidentului pentru această regiune, o deschidere mai mare nu doar din punct de vedere politic dar și economic și financiar. De aceia cred că dacă Kaminski ar câștiga, anumite schimbări graduale în relațiile Tiraspol – Chișinău, Tiraspol – Uniunea Europeană se vor produce precum și discursul Tiraspolului va suferi schimbări în acest caz.

Corneliu RUSNAC: Dle Vrabie?

Radu VRABIE: Noi acum mergem pe niște scenarii ipotetice. În opinia mea, este un băț cu două capete. Bineînțeles că agenții economici și în special compania Sheriff are nevoie de acces la credite ieftine, la acces pe piața europeană și au nevoie de o extindere și recunoaștere. Pe de altă parte sunt anumite lucruri care dacă se vor întâmpla va trebui să le clarificăm. Nu îmi imaginez care ar putea fi retorica unui alt contracandidat în campania electorală pe subiectul relațiilor cu Moldova. Pe parcursul celor 20 de ani Igor Smirnov a reușit să îmbibe în capul locuitorilor din stânga Nistrului că R. Moldova este un agresor, că R. Moldova este cea care va distruge Transnistria. Ca să ieși în public cu un alt mesaj în Transnistria la momentul dat înseamnă o sinucidere politică. De aceia contracandidații lui Igor Smirnov trebuie să fie foarte atenți la aceia cum își construiesc acest mesaj pentru ca pe de o parte să fie credibili în fața locuitorilor din stânga Nistrului iar pe de altă parte să nu-și ardă podurile cu partenerii din exterior. Un alt lucru, într-o oarecare măsură cooperarea între cele două maluri, în special a celor două părți economice este faptul că regiunea transnistreană la moment este net avantajată față de R. Moldova și aici mă refer în primul rând la partea dreaptă a Nistrului. Aici am în vedere faptul că costul resursele energetice în Transnistria sunt mult mai joase decât cele din R. Moldova. Deja există cazuri când agenții economici din Transnistria care sunt înregistrați la Chișinău vin pe piața R. Moldova cu produse mai ieftine decât cei care produc aici pe malul drept și creează un fel de concurență neloială. Este clar că economia Transnistriei este sustenabilă numai în cazul unor prețuri mici la resurse energetice. În cazul liberalizării pieții și plătirii resurselor energetice la preț real economia Transnistriei nu ar mai funcționa pentru că nu ar putea face concurenței. Ca să răspund concret la întrebarea dvs. dacă ar putea beneficia R. Moldova de

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 55, din 11.09.2011

o eventuală schimbare, va putea dacă va fi pregătită să facă acest lucru, dacă nu va lăsa lucrurile să curgă de la sine fără a avea o oarecare influență pentru că aceste aspecte pe care le-am menționat eu la un moment dat o să ne ciocnim de ele și atunci trebuie să fim pregătiți să reacționăm. Altfel, prinzându-ne pe picior greșit putem crea probleme pe viitor. R. Moldova are nevoie de o strategie care să planifice, să anticipeze anumite lucruri, poate chiar mai multe variante pentru ca să știe cum să promoveze și să reacționeze la anumite mesaje.

Corneliu RUSNAC: Apropo de această strategie, de mai mulți ani se vorbește despre necesitatea elaborării ei. Vroiam să vă întreb dacă există o schiță asupra ei, care este soarta acestei discuții, s-a materializat ea cumva, dle Vrabie?

Radu VRABIE: Din câte știu se lucrează asupra unui concept de reintegrare care urmează să fie prezentat până la sfârșitul anului acesta. Se lucrează în acest domeniu dar urmează să vedem care va fi soarta acesteia în viitor pentru că a scrie o strategie este un lucru important dar trebuie să ținem cont de mai mulți factori. Conflictul transnistrean este plin de mulți alți factori în special politici. Trebuie de definitivat în această strategie rolul Federației Ruse, ori elita politică din R. Moldova este destul de atentă la ceia ce se vorbește despre Federația Rusă. Există partide mai apropiate de federația Rusă altele mai neutre. Toate aceste chestiuni trebuie analizate și cântărite minuțios pentru că o strategie trebuie votată de Parlament, iar dacă nu va avea suportul Parlamentului riscă să fie o altă strategie scrisă și lăsată în praf. Cred că în momentul scrierii acestei strategii și a consultărilor care ar trebui să aibă loc va trebui să se implice toată elita politică, mă refer aici la: Guvern, Parlament, partide politice pentru ca acest document să fie unul de importanță națională, iar problema transnistreană să se transforme din una îngustă de partid în una națională. Numai astfel vom putea evita anumite disensiuni interne care nu ne ajută deloc în procesul de reglementare.

Corneliu RUSNAC: La sfârșitul lui septembrie ar urma să continue discuțiile în formatul 5+2 pe marginea problemei transnistrene. La ce ar trebui să ne așteptăm de la aceste discuții, dle Chirilă?

3. Așteptări de pe urma discuțiilor în formatul 5+2 pe marginea problemei transnistrene de la sfârșitul lui septembrie 2011

Victor CHIRILĂ: Cred că nu ar trebui să avem așteptări prea mari. Totuși, contextul extern și intern nu este atât de favorabil, mă refer în special la contextul intern din regiunea transnistreană și din R. Moldova. Cel extern am în vedere, în primul rând, faptul că Federația Rusă se pregătește pentru alegeri parlamentare ori în timpul campaniei electorale subiecte precum Transnistria pot fi manipulate foarte ușor și exagerate un pic astfel încât să creeze anumite beneficii politice pentru forțele politice angajate în lupta politică de la Moscova. Nu cred că cineva este implicat serios în găsirea unui compromis în problema transnistreană sau este implicat serios în reluarea negocierilor oficiale, mai ales dacă reluarea negocierilor oficiale ar fi interpretate ca o cedare din partea Moscovei în fața Occidentului și acest risc pentru Moscova există. De asemenea, dacă ne referim la contextul intern din regiunea transnistreană, la fel, regiunea se află în pragul alegerilor așa-numitului Președinte al regiunii transnistrene. Cu siguranță Smirnov nu va ceda din pozițiile sale anunțate anterior. Va insista și mai departe pe ideea recunoașterii

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 55, din 11.09.2011

egalității de drept a regiunii transnistrene cu R. Moldova ori acest lucru este inacceptabil pentru Chișinău. Dacă s-ar întâmpla o astfel de recunoaștere din partea Chișinăului cred că putem spune de pe acum cum va arăta soluția de compromis și această soluție de compromis va fi, cu siguranță, o federație sau confederație compusă dintre doi subiecți egali care, într-o bună zi, se pot ușor desprinde mai ales dacă există și încurajări subtile din exterior.

Ce ține de contextul intern de la Chișinău, la fel, clasa politică de aici este preocupată de cu totul alte chestiuni, în primul rând de alegerea Președintelui R. Moldova și atât timp cât criza politică, instituțională de la Chișinău nu este depășită riscul de a avea noi alegeri parlamentare planează evident asupra Moldovei. Într-un astfel de context nimeni nu va încerca să se așeze cu seriozitate la masa de negocieri și să caute soluțiile necesare. Actualmente nu sunt condițiile propice pentru reluarea negocierilor și aceasta o spun în ciuda optimismului care este observat în unele capitale europene. Așa cum a spus recent un diplomat german, trebuie să ne soluționăm în primul rând problemele interne aici la Chișinău, pentru a avea o voce unică, consolidată, solidară în raport cu principalii parteneri europeni. Atât timp cât Președintele R. Moldova nu este ales, atât timp cât nu avem o Alianță funcțională în spatele acestui Președinte sau care ar deține majoritatea în Parlament cu siguranță este greu să vorbim despre o astfel de voce solidară. Acest lucru va fi exploatat la maxim de către Tiraspol și de către Moscova pentru a ne arăta cu degetul că, de fapt, dânșii nu au cu cine negocia aici la Chișinău. Probabil că aceasta va fi și scuza lor în următoarele săptămâni când va fi evident că negocierile oficiale nu pot fi reluate în anul acesta.

Corneliu RUSNAC: Dle Vrabie?

Radu VRABIE: Cu siguranță că diplomația rusă își dorește cel puțin pe hârtie să apară acest acord a părților pentru a relua formatul de negocieri 5+2, însă dacă facem un calcul elementar spre sfârșitul lui septembrie despre reluarea negocierilor: la începutul lui decembrie „alegerile” în regiunea transnistreană, alegerile în Duma rusească, alegerile în martie anul viitor din Federația Rusă plus situația noastră foarte neclară ceia ce înseamnă că până în aprilie, martie a anului viitor nu va urma nici o acțiune practică a procesului politic. Atunci întrebarea este care va fi finalitatea, care vor fi următorii pași și doi care va fi mesajul la această rundă de negocieri, consultări. Că pur și simplu am reluat formatul de negocieri 5+2 ca pe urmă să avem discuții ce vom discuta sau să avem o discuție punctuală la ce urmează să facem. Dacă pornim procesul de negocieri cu convingerea Tiraspolului că își dorește independența iar a Chișinăului că dorește autonomie largă în cadrul R. Moldova este clar că în jumătate de an Tiraspolul va găsi un pretext pentru a spune că R. Moldova nu și-a îndeplinit obligațiunile și din cauza aceasta ei nu mai continuă procesul de negocieri. Altceva este dacă R. Moldova va reuși să convingă partenerii că discutăm anume despre statutul Transnistriei în cadrul R. Moldova unite. În asemenea caz există un temei pentru a relua negocierile și a avea discuții punctuale pentru că rolul formatului 5+2 este de a fi un format politic care să discute probleme politice ori, ceia ce-și dorește Tiraspolul și ceia ce-și dorește Federația Rusă este de a face acest format unul de lucru în care se vor discuta probleme curente, ceia ce ar limita din importanță lui și astfel recunoscând Chișinăul și Tiraspolul drept părți egale în conflict. Pentru noi acest lucru este inacceptabil, ba mai mult ca atât, acest lucru va arunca procesul de negocieri cu mulți ani în urmă și va îndepărta și mai mult malurile. Pentru noi este important ca înaintea unei decizii să avem claritatea că

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 55, din 11.09.2011

acest proces este unul care va contribui la desfășurarea negocierilor în condiții normale și pentru identificarea unei soluții viabile a conflictului transnistrean și nu unul care va lega mâinile Chișinăului și îl va impune să fie parte egală în conflictul cu Tiraspol.

Corneliu RUSNAC: Spre regret, timpul rezervat emisiunii noastre a expirat. Eu vă mulțumesc foarte mult pentru prezența la acest program. Stimați ascultători, sunt Corneliu Rusnac și vă reamintesc că ați ascultat o emisiune de discuții pe teme de politică externă realizată cu suportul Asociației pentru Politică Externă și finanțată de Fundația Friedrich Ebert. Pe curând!